Розв’яжи свою проблему з усмішкою

ШІ надав джерела. Одне з них навіть існує

Як перевіряти цитати та джерела, створені інструментами штучного інтелекту

Max Paradox

ШІ надав джерела. Одне з них навіть існує

Як перевіряти цитати та джерела, створені інструментами штучного інтелекту

Max Paradox

Rozwiąż swój problem z przymrużeniem oka

ISBN: 9788384906286

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 5

Розділ 1 - Бібліографія з країни фантазій, або Чому ШІ вигадує джерела 10

Розділ 2 - Цитата в лапках, а правда у відпустці 19

Розділ 3 - Посилання працює, але куди веде? Анатомія фальшивого доказу 29

Розділ 4 - «Але ж ШІ це перевірив», або Найдорожчі відмовки у світі 38

Розділ 5 - Не шукай голку в бібліотеці, або Як знайти джерело й не збожеволіти 49

Розділ 6 - Коли відповідь підходить аж занадто добре, або Пастка власних очікувань 59

Розділ 7 - Зіпсований телефон у діловому костюмі, або Як джерела губляться між людьми та документами 69

Розділ 8 - PDF усе стерпить, або Коли ШІ неправильно читає справжні документи 80

Розділ 9 - П’ять хвилин для правди, або Як провести перший аудит відповіді ШІ 91

Розділ 10 - Від цитати до оригіналу, або Розслідування зі справжнім завершенням 101

Розділ 11 - Числа не брешуть, але їхні описи мають бурхливу уяву 111

Розділ 12 - Створи бібліографію, за яку не доведеться червоніти 121

Розділ 13 - Навчи ШІ показувати докази, а не справляти гарне враження.....132
Розділ 14 - Від відповіді ШІ до рішення, яке можна обґрунтувати 142
Розділ 15 - Два джерела, три правди й одна людина на межі відчаю 153
Розділ 16 - Джерело, яке починає віддавати накази, або Не довіряй кожній інструкції в документі.....163
Розділ 17 - Коли неможливо перевірити все, або Мистецтво чесно визнавати, що чогось бракує 174
Розділ 18 - Перевірка, яка не завершується після натискання «Надіслати» 185
Розділ 19 - Власний радар на нісенітниці, або Як не повернутися до старих звичок.....197
Розділ 20 - ШІ може писати впевнено. А ти можеш знати, звідки йому це відомо 208

INTRO

Уяви, що ти готуєш важливий звіт. Дедлайн наближається зі швидкістю кур'єра, який, звісно ж, приїхав саме тоді, коли ти заліз у душ. Дані є, аргументи є, бракує лише кількох надійних джерел. Ти запускаєш інструмент штучного інтелекту й просиш знайти публікації, які підтверджують певне твердження. За мить отримуєш п'ять бездоганно оформлених бібліографічних посилань. Автори мають прізвища, статті мають назви, журнали мають номери випусків, а деякі публікації навіть мають ідентифікатори DOI. Усе виглядає настільки професійно, що хочеться роздрукувати відповідь, оправити її в шкіру й поставити на полицю поруч з енциклопедією.

Є лише одна маленька проблема. Перша стаття не існує. Друга існує, але присвячена зовсім іншій темі. Третя має справжнього автора й вигадану назву. Четверте посилання веде на сторінку, яка вже давно не працює. П'ята публікація справді існує, проте її автори стверджують майже протилежне тому, що написав ШІ.

Вітаю. Ти щойно отримав бібліографію, у якій реальність з'являється лише в епізодичній ролі.

Найбільше непокоїть, однак, не те, що штучний інтелект здатний вигадати джерело. Значно цікавіше те, наскільки переконливо він уміє його представити. Не з'являється попередження: «Увага, наведені нижче прізвища можуть бути результатом літературної фантазії процесора». Ти не чуєш нервового покашлювання. Не бачиш цифрового рум'янцю. Натомість отримуєш спокійну, впорядковану відповідь, яка виглядає так, ніби її

автор щойно повернувся з бібліотеки, де три дні вивчав наукову літературу.

Тим часом мовна модель може створити текст, схожий на правильну бібліографію, не маючи достатніх підстав підтвердити достовірність кожного її елемента. Це важлива відмінність. Уміння написати правдоподібне бібліографічне посилання не дорівнює здатності знайти публікацію, прочитати її та перевірити, чи справді вона підтверджує наведене твердження. Так само вміння намалювати карту скарбів не означає, що під позначеною пальмою лежить скриня із золотом. Іноді там знаходиться лише рахунок за відпустку.

А користуватися ШІ справді зручно. Він допомагає швидко впорядкувати ідеї, розібратися у складних питаннях, підготувати чернетку тексту або визначити напрям подальших пошуків. Проблема починається тоді, коли ми плутаємо зручність із доказом. Відповідь звучить переконливо, тому ми перестаємо запитувати, звідки походить інформація. Отримуємо посилання й припускаємо, що воно веде до достовірного матеріалу. Бачимо лапки й віримо, що процитовані слова справді були сказані.

Так можна опублікувати цитату, якої ніхто ніколи не вимовляв, послатися на неіснуюче дослідження або передати колегам помилкову інформацію з приміткою «на думку експертів». Експерти згодом дізнаються, що брали участь у дослідженні, якого навіть не бачили. Можливо, вони здивовані не менше, ніж єдиноріг, якого хтось вирішив внести до реєстру сільськогосподарських тварин.

Ця книжка написана не для того, щоб переконати тебе в марності штучного інтелекту. Це було б приблизно так

само розумно, як викинути калькулятор через те, що хтось увів неправильні числа. Йдеться про те, щоб навчитися розрізняти допомогу в пошуку інформації та підтвердження її достовірності. Ти можеш активно користуватися ШІ, заощаджувати час і водночас зберігати контроль над тим, що зрештою визнаєш фактом.

Передусім варто зрозуміти одну незручну істину: не всі помилкові джерела повністю вигадані. Якби кожне фальшиве посилання вело до статті під назвою «Надзвичайно важливе дослідження, яке я щойно вигадав», життя було б значно простішим. Однак набагато частіше трапляються непомітніші помилки. Справжню публікацію приписують не тому авторові. Реальний звіт отримує неправильний рік видання. Переказ чужих слів подають як дослівну цитату. Посилання веде на справжній сайт, але розміщений там матеріал не підтверджує висновку, про який ідеться.

Тому самого запитання «Чи існує це джерело?» недостатньо. Потрібно також з'ясувати, чи вказано правильний документ, чи точно передано його зміст, чи справді автор джерела висловлюється з відповідного питання та чи не виходить зроблений висновок за межі наявних доказів. Це кілька різних перевірок, хоча поспіхом їх легко скинути в одну шухляду з написом «Перевірено». Шухляда виглядає охайно. А ось її вміст - не обов'язково.

На практиці ми розглядатимемо відповідь ШІ як відправну точку для перевірки, а не як автоматичний сертифікат істини. Ти навчишся розпізнавати тривожні сигнали в бібліографіях, знаходити оригінальні документи, перевіряти авторів і дати, звіряти

ідентифікатори публікацій та відшукувати цитати в їхньому справжньому контексті. Також побачиш, чому на перший погляд незначні відмінності між формулюваннями «дослідження довело», «автори припускають» і «за певних умов спостерігалося» можуть повністю змінити зміст інформації.

Це не означає, що тобі доведеться ставати професійним бібліографічним детективом. Тобі не потрібні кабінет із заставленими книжками стінами, лупа чи драматична музика під час відкриття чергової вкладки браузера. Потрібен метод, який допоможе визначити, що перевіряти насамперед, де шукати підтвердження та коли наявних доказів недостатньо. Інакше ти витрачатимеш стільки само часу на перевірку назви малозначущої статті, скільки на з'ясування достовірності інформації, від якої залежить важливе рішення.

Адже не кожна ситуація потребує однакової ретельності. Якщо ти готуєш неформальну нотатку для власного користування, можеш допустити більшу невизначеність, за умови що не приховуєш її. Якщо ж створюєш наукову публікацію, навчальний матеріал, робочий документ або текст, що стосується здоров'я, права чи фінансів, наслідки помилки можуть бути серйознішими. У таких випадках перевірка джерел - не надмірна обережність. Це частина відповідальності за інформацію, яку ти передаєш іншим.

Важливим буде також уміння визнавати, що певну інформацію підтвердити не вдалося. Звучить банально, але сучасні інструменти привчили нас до миттєвих відповідей. Порожнє місце в бібліографії здається майже особистою поразкою. Насправді чесне твердження «Мені не вдалося знайти надійного підтвердження цієї цитати»

має більшу цінність, ніж ідеально оформлене посилання, яке веде в нікуди. Відсутність доказу не завжди доводить хибність твердження, але точно не дає підстав представляти його як перевірене.

Згодом ти почнеш помічати, що найважливіша навичка полягає не в тому, щоб ловити ШІ на помилках. Вона полягає в умінні ставити правильні запитання й відрізняти відповідь від доказу. Модель може допомогти знайти зачіпку, запропонувати можливі публікації, підібрати пошукові фрази та впорядкувати результати. Проте остаточне підтвердження вимагає перевірки відповідних матеріалів, бажано безпосередньо у первинного видавця або в іншому надійному місці, де доступний документ.

Тож якщо ти хоч раз копіював бібліографічне посилання, не відкриваючи джерела, вірив цитаті лише тому, що вона звучала розумно, або вважав саму наявність посилання достатнім доказом, ти потрапив за адресою. Ми не влаштовуватимемо публічного суду над твоїм браузером. Натомість навчимося значно кориснішого: використовувати можливості ШІ, не віддаючи йому право вирішувати, що є правдою.

Адже штучний інтелект може миттєво підготувати список із десяти джерел. Твоє завдання - не захоплюватися довжиною цього списку. Твоє завдання - знати, скільки з цих десяти позицій справді заслуговують на місце у твоєму тексті.

А якщо виявиться, що існує лише одна, ти принаймні знатимеш, яка.

Розділ 1 - Бібліографія з країни фантазій, або Чому ШІ вигадує джерела

Понеділок, 9:17 ранку. У конференц-залі триває зустріч, на якій ти презентуєш результати аналізу, підготовленого попереднього вечора. Усе йде чудово. Графіки зрозумілі, висновки обґрунтовані, а презентація навіть має слайд із джерелами, що у світі корпоративних презентацій іноді сприймається майже як ознака аристократичного виховання. У певний момент хтось запитує, звідки походить інформація про ефективність рішення, яке ви обговорюєте. Ти без вагань посилаєшся на наукову публікацію, яку напередодні запропонував тобі штучний інтелект.

Твій співрозмовник вводить назву статті в пошукову систему. Нічого. Перевіряє прізвище автора. Знаходить науковця, але той займається зовсім іншою галуззю. Намагається відшукати журнал. Він, на щастя, існує, хоча у вказаному номері немає жодної подібної публікації. У залі запановує тиша. Навіть проєктор, який досі видавав звуки, схожі на зліт невеликого літака, здається, починає працювати тихіше.

Ти щойно з’ясував, що твоя бібліографія має багатшу уяву, ніж креативний відділ.

Це надзвичайно неприємна ситуація, адже помилка зовсім не виглядала як помилка. Не було ані друкарських огріхів, ані випадкових слів, ані підозрілих речень. Джерело мало автора, дату, назву, найменування журналу й номер тому. Усі елементи стояли на своїх

місцях. Бракувало лише дрібниці: справжньої публікації, яку можна було б відкрити й прочитати.

Варто зрозуміти, чому такі ситуації взагалі виникають. Без цього легко пристати до однієї з двох крайніх позицій. Перша стверджує, що штучний інтелект - геніальний бібліотекар, якому слід довіряти. Друга змальовує його цифровим шахраєм, який свідомо намагається виставити нас на посміховисько. Обидві картини ефектні, але жодна не допомагає правильно користуватися інструментом.

Мовній моделі зовсім не обов'язково мати справжній намір ввести тебе в оману, щоб згенерувати неправдиву інформацію. Вона може просто створити відповідь, яка відповідає закономірностям, засвоєним під час навчання, хоча й не має достатнього зв'язку з реальним документом. У цьому полягає принципова різниця між правильно оформленою відповіддю та достовірністю її змісту.

Коли елегантне посилання вдає із себе доказ

Уяви завдання, у якому потрібно завершити речення: «Згідно з дослідженнями, опублікованими в журналі...». Людина, яка добре володіє мовою та знає основні правила наукового письма, здатна запропонувати природне продовження. Однак це зовсім не означає, що вона щойно перевірила архів відповідного видавництва. Так само модель може створювати переконливі бібліографічні описи, використовуючи засвоєні зв'язки між прізвищами, назвами, науковими галузями та правилами оформлення публікацій.

Залежно від архітектури й доступних функцій інструмент також може здійснювати пошук в інтернеті, читати документи або користуватися зовнішніми базами

даних. Такі можливості створюють кращі умови для перевірки, проте самі собою не гарантують правильності остаточної відповіді. Модель може неправильно витлумачити знайдений матеріал, поєднати відомості з двох публікацій або приписати справжньому джерелу висновок, якого його автори взагалі не робили.

Отже, проблема має кілька рівнів. Іноді джерело не існує. Іноді існує, але його описано неправильно. А буває, що всі бібліографічні дані правильні, проте помилка стосується змісту тексту. Остання ситуація особливо підступна, адже звичайна перевірка наявності публікації в пошуковій системі не виявить проблеми.

Розгляньмо вигаданий приклад. Ти просиш ШІ знайти дослідження про вплив коротких перерв на концентрацію уваги під час офісної роботи. Отримуєш назву «The Impact of Microbreaks on Cognitive Performance in Office Environments», прізвища авторів, рік видання та назву психологічного журналу. Усе звучить надзвичайно правдоподібно. Тема відповідає науковій галузі, назва має належну академічну поважність, а прізвища виглядають так, ніби їхні власники регулярно виступають на конференціях.

Однак це не означає, що зазначена стаття існує. Назва в цьому прикладі є ілюстрацією, а не підтвердженою бібліографічною позицією. Саме так і слід ставитися до кожного неперевіреного джерела: як до інформації, що потребує підтвердження, навіть якщо вона має професійний вигляд.

Цікаво, що чим докладніша відповідь, тим сильніше враження достовірності вона може створювати. Номер сторінки, дата публікації та ідентифікатор DOI нагадують офіційні печатки. Людина дивиться на них і підсвідомо

припускає, що хтось уже здійснив належну перевірку. Тим часом деталізація може бути просто деталізацією. Дуже точна помилка залишається помилкою, тільки краще вдягненою.

До речі, зовсім не обов'язково натрапити на вигаданий журнал, щоб потрапити в халепу. Достатньо справжньої назви авторитетного видавництва, поєднаної з неіснуючою статтею. Автентичний елемент надає всьому опису видимості надійності. Це приблизно як отримати вигадану адресу квартири в цілком реальному багатоповерховому будинку. Будинок стоїть, вулиця правильна, але замість потрібних дверей - стіна.

Чому людину так легко переконати

Наші проблеми виникають не лише через особливості технології. Друга половина цієї головоломки - спосіб, у який ми оцінюємо інформацію. Коли текст плавний, упорядкований і написаний упевненим тоном, він частіше здається нам компетентним. Особливо якщо стосується теми, на якій ми самі розуміємося недостатньо добре.

Не допомагає й те, що зазвичай ми звертаємося до ШІ саме тоді, коли хочемо заощадити час. Нам потрібен матеріал якнайшвидше, тому отримана бібліографія ідеально відповідає нашим очікуванням. Перевірка означає додаткову роботу. Відкривати публікації, перевіряти авторів і порівнювати цитати звучить значно менш привабливо, ніж натиснути кнопку «Копіювати».

До цього додається непомітна спокуса отримати підтвердження власної позиції. Якщо інструмент наводить п'ять джерел на підтримку нашої тези, ми відчуваємо задоволення. Якби він запропонував п'ять публікацій, що спростовують ту саму тезу, ми, найімовірніше, почали б

ставити додаткові запитання. Саме тому особливо уважно слід ставитися до джерел, які говорять точнісінько те, що ми хотіли почути.

Наприклад, ти готуєш аргументацію на користь запровадження певного способу організації роботи. Запитуєш: «Які дослідження доводять, що цей метод підвищує продуктивність?». Уже саме запитання передбачає, що відповідні докази існують. Модель може відповісти відповідно до сформульованого очікування, замість того щоб поставити під сумнів його основу.

Розумніше запитати: «Які достовірні публікації досліджують ефективність цього методу? Наведи як позитивні, так і негативні результати та чітко познач інформацію, яку не можеш підтвердити». Таке формулювання не гарантує безпомилковості, але змінює напрям пошуку. Ти перестаєш замовляти докази для заздалегідь підготовленого висновку.

Це важливо й тоді, коли ти користуєшся інструментом, який справді має доступ до пошукової системи. Інтернет містить безліч матеріалів різної якості. Сам факт знаходження сторінки не означає, що наведене на ній твердження правдиве. Пошук інформації та оцінювання її достовірності - дві окремі дії.

Чотири різновиди неправдивого джерела

На практиці корисно розрізняти чотири основні ситуації, адже кожна потребує іншої реакції.

Перша - цілковита бібліографічна вигадка. Публікація, автори або журнал не відповідають жодному реальному документу. Ти можеш витратити пів години на пошуки статті, яка існує винятково у згенерованій відповіді. Якщо після розумної перевірки каталогів і баз даних не

знаходиш підтвердження, не внось її до бібліографії як достовірний факт. Тобі не потрібно доводити, що такого документа ніколи не існувало за всю історію людства. Достатньо чесно сказати, що перевірити його не вдалося.

Друга ситуація - змішування даних. Стаття існує, проте зазначено неправильний рік, назву або авторів. Іноді модель складає одну бібліографічну позицію з фрагментів кількох реальних публікацій. Щоб розпізнати цю помилку, потрібно порівняти повний опис з оригінальним бібліографічним записом. Не варто виправляти окремі елементи навмання, адже так можна випадково створити ще один гібрид.

Третій різновид стосується спотвореної цитати. Автор справді написав певне речення, але ШІ змінює кілька слів, пропускає важливе застереження або поєднує два фрагменти в одну висловлену думку. Загальний зміст може залишитися схожим, однак текст у лапках повинен відповідати оригіналу. Якщо хочеш передати значення висловлювання власними словами, скористайся парафразою та належним посиланням на джерело. Не перевдягай переказ у дослівну цитату.

Четверта ситуація найпідступніша: джерело існує, цитата правильна, але вона не підтверджує висунутого твердження. Публікація описує зв’язок між двома змінними, а ШІ представляє його як доказ причинно-наслідкового зв’язку. Дослідження стосується невеликої специфічної групи, а відповідь формулює висновок щодо всіх людей. Автори пишуть про можливість, а згенерований виклад проголошує впевненість.

Отже, ти можеш мати справжню статтю, правильне посилання й водночас помилковий аргумент.

Бібліографію виправдано, зате висновок щойно втік із місця злочину.

Перший фільтр перед початком пошуку

Не потрібно відразу проводити повний аналіз кожної публікації. У повсякденній роботі корисний попередній фільтр, який допомагає вирішити, які позиції потребують ретельнішої перевірки. Почни з того, щоб прочитати відповідь ШІ, сприймаючи її як пропозицію, а не як завершене дослідження.

Зверни увагу на джерела, подані без повних даних, підозріло ідеально пристосовані до твого запитання або такі, що містять дуже категоричні твердження без зазначення конкретних фрагментів документа. Ці ознаки не доводять неправдивості, але дають привід для перевірки. Відсутність автора чи дати також не завжди означає недостовірність, адже не всі цінні матеріали мають структуру наукової публікації.

Для кожної важливої позиції спробуй відповісти на три запитання. Чи можу я знайти документ незалежно від відповіді ШІ? Чи відповідає бібліографічний опис справжньому документу? Чи знаю я, який саме фрагмент підтверджує моє твердження? Якщо ти зупиняєшся вже на першому запитанні, не переходь автоматично до третього, вдаючи, ніби все гаразд.

Припустімо, ти отримав п’ять джерел для презентації. Два швидко знаходиш у надійних каталогах. Одне містить неправильний рік, але оригінальний документ можна встановити. Решту двох знайти не вдається. Це не означає, що потрібно викинути всю роботу. Ти можеш залишити підтверджені позиції, виправити дані третьої та

вилучити дві неперевірені. Головне - не ставитися до всіх п’яти як до однаково достовірних.

Якщо джерело має вирішальне значення для важливого рішення, підтвердження його існування буде лише початком. Далі знадобиться оцінка змісту й обмежень публікації. Натомість у випадку допоміжного матеріалу можна просто відмовитися від сумнівного посилання, замість того щоб проводити багатогодинні пошуки.

Варто також залишати короткий запис про власну перевірку. Це не обов’язково має бути складна система. Нотатки «підтверджено на сайті видавця», «повного тексту не знайдено» або «джерело не підтримує висновок» часто достатньо, щоб за тиждень згадати, чому певну публікацію використали або відхилили.

ШІ як помічник, а не головний свідок

Найкорисніша зміна полягає в розмежуванні двох ролей. Штучний інтелект може чудово допомагати з підготовкою запитань, упорядкуванням понять і розробленням стратегії пошуку. Однак він не повинен автоматично ставати остаточним свідком достовірності інформації, яку сам згенерував.

Коли ти запитуєш: «Чи справжні джерела, які ти навів?», можеш отримати ще одну переконливу відповідь, яка теж потребуватиме перевірки. Це не незалежний контроль. Інструмент може виправити помилку, але може й повторити попередню неточність. Саме запевнення «я перевірив» не замінює можливості з’ясувати, що саме було перевірено й де.

Краще скористатися ШІ для підготовки переліку елементів, які потребують підтвердження, а потім

порівняти їх з оригінальними документами. Можна також попросити інструмент указати обмеження власної відповіді. Так ти отримаєш допомогу в організації роботи, не перекладаючи всієї відповідальності на систему.

Не потрібно ставитися до кожного згенерованого речення як до підозрюваного в кримінальній справі. Достатньо співвідносити ретельність перевірки з можливими наслідками помилки. Інформація, використана як вільне джерело натхнення, має іншу вагу, ніж цитата в дипломній роботі або підстава для бізнес-рішення. Саме в таких важливіших випадках тобі потрібно щось більше, ніж елегантно оформлене бібліографічне посилання.

Тож наступного разу, коли отримаєш бібліографію, схожу на результат місячної роботи групи дослідників, не відкидай її автоматично. Але й не приймай без перевірки. Сприймай її як список можливих адрес, за якими варто зазирнути.

Адже навіть найпрофесійніше оформлена бібліографія у світі не допоможе, якщо половина її авторів живе виключно в уяві моделі.

Розділ 2 - Цитата в лапках, а правда у відпустці

Лапки - один із найменших типографічних знаків, яким люди надають дивовижно велику владу. Достатньо взяти кілька слів у лапки, додати прізвище відомої особи, і звичайне речення раптом починає виглядати як історичне висловлювання. Якщо поруч з'являється дата, назва книжки або конференції, враження достовірності посилюється ще більше. Людина перестає запитувати, чи справді хтось вимовив ці слова, і починає думати, як найкраще використати їх у своїй презентації.

Одного дня ти готуєш статтю про ухвалення рішень. Просиш ШІ знайти коротку цитату відомого мислителя, яка підкреслює важливість критичного мислення. Отримуєш настільки влучне речення, що хочеться повісити його на плакаті над робочим столом. Висловлювання має належний поважний ритм, автор добре відомий, а послання ідеально відповідає змісту тексту.

Однак коли ти намагаєшся знайти цитату в оригінальній публікації, виникає проблема. Пошукова система показує сотні сторінок, які повторюють те саме висловлювання, але жодна не вказує конкретного місця його першої появи. Один портал посилається на книжку, інший - на промову, третій називає дату, яку неможливо пов'язати з жодною підтвердженою подією. Четвертий цитує перший, п'ятий - четвертий, а шостий запевняє, що це «загальновідомі слова».

Щойно утворився цифровий оркестр, у якому всі музиканти грають з одного й того самого аркуша з помилками.

Проблема фальшивих цитат набагато старіша за штучний інтелект. Люди давно приписують відомим особистостям висловлювання, які звучать достатньо мудро, дотепно або натхненно. Інтернет полегшив їх поширення, а інструменти ШІ можуть додатково прискорювати створення нових версій. Однак не кожне неправильно приписане висловлювання виникло внаслідок роботи мовної моделі. Частина помилок уже існувала в доступних матеріалах ще до її навчання.

Саме тому перевірка цитат вимагає більшої точності, ніж звичайне запитання про автора. Потрібно встановити, які саме слова були сказані, у якому контексті, де їх зафіксовано та чи справді зазначена особа є їхнім автором. Лише тоді лапки починають виконувати свою функцію.

Коли парафраза вдягає чужий костюм

Найпоширеніша проблема не обов'язково полягає в цілковитому вигадуванні висловлювання. Іноді ШІ розпізнає загальний зміст чиєїсь думки та формулює її власними словами, а потім представляє як дослівну цитату. Виникає речення, яке може правильно передавати певну позицію, але не відповідає справжньому формулюванню тексту.

Припустімо, автор публікації пише: «У досліджуваній групі учасників регулярні перерви були пов'язані з нижчим рівнем втоми, про який повідомляли самі учасники». ШІ може перетворити цей фрагмент на значно ефектніше: «Регулярні перерви зменшують втому

працівників». На перший погляд обидва речення стосуються схожої теми. Проте різниця величезна.

Перше речення описує спостережуваний зв'язок у певній групі. Друге натякає на загальну причинно-наслідкову залежність. Зникло обмеження щодо досліджуваних осіб, зникла інформація про те, що втома оцінювалася за власними повідомленнями учасників, а обережне формулювання замінено категоричним твердженням.

Якщо ти візьмеш друге речення в лапки й підпишеш прізвищем автора, то припишеш йому слова, яких у цьому прикладі він не говорив. Ба більше, ти зміниш зміст його висловлювання. Це вже не невинне мовне редагування.

Пам'ятай, що дослівна цитата й парафраза виконують різні завдання. Цитата потрібна для точного відтворення конкретних слів. Парафраза дозволяє передати чужу думку власною мовою, зберігши її зміст і належним чином указавши джерело. В обох випадках потрібно розуміти оригінал, але лише в першому очікується відповідність наведеного формулювання оригінальному тексту.

Штучний інтелект може допомогти підготувати парафразу за умови, що ти маєш доступ до тексту джерела й можеш оцінити правильність переказу. Коли ж просиш точну цитату, потрібен справжній фрагмент документа. Модель не повинна замінювати відсутні слова власною творчістю, навіть якщо робить це з літературною витонченістю.

Із перекладеними цитатами виникає додаткова складність. Польський переклад англійського

висловлювання не є дослівним записом оригінальних слів тією самою мовою. Його можна навести як переклад, але слід належним чином позначити цей факт. Якщо користуєшся опублікованим перекладом, варто вказати його джерело. Якщо перекладаєш самостійно, не представляй свою версію як єдине авторизоване формулювання.

Ця різниця особливо важлива в наукових і професійних текстах, де одне слово може змінити межі твердження. Англійське «may» не означає того самого, що «must», а «associated with» автоматично не означає «caused by». Стилістичне згладжування здатне непомітно перетворити обережний висновок на категоричне запевнення.

Сімсот сторінок повторюють те саме. То хто перевірив?

Одна з найбільш оманливих особливостей інтернету - можливість багаторазового повторення інформації без збільшення кількості незалежних доказів. Цитата може з'являтися на сотнях сторінок, у тисячах дописів і десятках презентацій, хоча всі ці матеріали зрештою походять з одного неперевіреного повідомлення.

Уяви, що хтось публікує ефектне речення, приписане відомому науковцеві. Наступний автор копіює його до статті, інший розміщує на зображенні, а ще хтось додає до інтернет-збірки надихальних цитат. Через кілька років пошукова система повертає величезну кількість результатів. Саме повторення інформації робить її знайомою, а знайомість нерідко плутають із правдивістю.

Тому недостатньо просто порахувати сторінки, на яких містяться певні слова. Потрібно з'ясувати, чи хоча б одна з них указує на достовірне першоджерело.